

**European
co-operation for
Accreditation**

***Numer
publikacji***

EA-6/03 M:2013

**Dokument EA
dotyczący uznawania
weryfikatorów w ramach
Dyrektywy EU ETS**

CEL

Niniejszy dokument został przygotowany przez grupę roboczą pod kierunkiem Komitetu EA ds. Certyfikacji w ramach European co-operation for Accreditation (EA) w celu ułatwienia zharmonizowanego podejścia do uznawania weryfikatorów na podstawie Dyrektywy 2003/87/WE wraz ze zmianami, Rozporządzenia Komisji (UE) nr 601/2012 (Monitoring & Reporting Regulation, MRR) oraz Rozporządzenia Komisji (UE) nr 600/2012 (Accreditation & Verification Regulation, AVR).

Autorstwo

Publikacja została przygotowana przez grupę roboczą Komitetu EA ds. Certyfikacji.

Język oficjalny

Niniejsza publikacja może być przetłumaczona na inne języki, w razie takiej potrzeby. Angielska wersja językowa jest wersją rozstrzygającą.

Prawa autorskie

Właścicielem praw autorskich do niniejszego tekstu jest EA. Tekst ten nie może być kopiowany w celu sprzedaży.

Dalsze informacje

Dalsze informacje o niniejszej publikacji można uzyskać od krajowej jednostki akredytującej – członka EA lub Przewodniczącego Komitetu EA ds. Certyfikacji.

Aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych:

<http://www.european-accreditation.org/>

Kategoria: Dokumenty proceduralne członków

EA-6/03 jest dokumentem obowiązkowym

Data zatwierdzenia: 19 listopada 2013 r.

Data wdrożenia: Bezwłocznie

Niniejszy dokument powinien być wdrożony dla wszystkich działań weryfikacyjnych związanych z okresem rozliczeniowym rozpoczynającym się 1 stycznia 2013 r.

Okres przejściowy Brak

Uzupełnienie Polskiego Centrum Akredytacji

Oryginał dokumentu:

*EA-6/03 EA Document for Recognition of Verifiers under EU ETS Directive;
November 2013 rev04*

Tłumaczenie wykonano w Polskim Centrum Akredytacji, 13.02.2014 r.

www.pca.gov.pl

Tekst tłumaczenia nie może być kopiowany w celu sprzedaży.

Przedmowa

Niniejszy dokument został opracowany przez grupę roboczą pod kierunkiem Komitetu EA ds. Certyfikacji w ramach European co-operation for Accreditation (EA) w celu ułatwienia zharmonizowanego podejścia do akredytacji weryfikatorów w zakresie zgodności z EN ISO 14065 *Gazy cieplarniane – Wymagania dla jednostek prowadzących walidację i weryfikację dotyczącą gazów cieplarnianych do wykorzystania w akredytacji i innych formach uznawania*, zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 600/2012 (AVR) dotyczącym uznawania jednostek weryfikujących i w ramach Dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady.

Struktura niniejszego dokumentu jest zgodna z zawartością i strukturą EN ISO 14065 *Gazy cieplarniane – Wymagania dla jednostek prowadzących walidację i weryfikację dotyczącą gazów cieplarnianych do wykorzystania w akredytacji i innych formach uznawania*.

Niniejszy dokument powinien być stosowany przez jednostki akredytujące, które oceniają i akredytują weryfikatorów, co oznacza formalne wykazanie ich kompetencji i niezależności w wykonywaniu weryfikacji zgodnie z wyspecyfikowanymi wymaganiami EN ISO 14065 *Gazy cieplarniane – Wymagania dla jednostek prowadzących walidację i weryfikację dotyczącą gazów cieplarnianych do wykorzystania w akredytacji i innych formach uznawania* oraz AVR.

Termin „powinien¹” jest używany w niniejszym dokumencie do wskazania tych postanowień, które, odzwierciedlając wymagania Dyrektywy EU ETS, AVR i MRR, są obowiązkowe. Termin „zaleca się²” jest używany w niniejszym dokumencie do wskazania wytycznych, które, chociaż nie są obowiązkowe, zostały przedstawione jako uznany sposób spełnienia wymagań, jak w przypadku opublikowanych Wytycznych Komisji Europejskiej.

Zaleca się wykorzystywanie Wytycznych i szablonów opracowanych przez Komisję, które, chociaż nie są prawnie obowiązujące, są uważane jako uznane sposoby spełniania wymagań AVR i istotne narzędzia do osiągnięcia i zapewnienia harmonizacji.

Weryfikatorom, których systemy pod jakimś względem nie stosują się do niniejszego dokumentu lub Wytycznych i szablonów opracowanych przez Komisję może być udzielona akredytacja, jeśli potrafią wykazać, że ich systemy są z nimi zgodne w równoważny sposób. Jednak nie zwalnia to weryfikatora ze spełnienia EN ISO 14065 oraz AVR.

---

¹ Przypis PCA: W oryginale używane jest słowo „shall”.

² Przypis PCA: W oryginale używane jest słowo „should”.

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
1. WPROWADZENIE	6
2. POWOŁANIA NORMATYWNE	6
3. TERMINY I DEFINICJE	6
4. ZASADY	7
5. WYMAGANIA OGÓLNE	7
5.1 Status prawny	7
5.2 Zagadnienia prawne i wynikające z umowy	7
5.3 Zarządzanie i zobowiązania kierownictwa	7
5.4 Bezstronność	7
5.4.1 Zaangażowanie w bezstronność	7
5.4.2 Unikanie konfliktów interesów	7
5.4.3 Mechanizm nadzoru nad bezstronnością	8
5.5 Zobowiązania i finansowanie	8
6 KOMPETENCJE	8
6.1 Kierownictwo i personel	8
6.2 Kompetencje personelu	9
6.3 Rozmieszczenie personelu	9
6.3.1 Postanowienia ogólne	9
6.3.2 Wiedza zespołu walidującego lub weryfikującego	9
6.3.3 Wiedza specjalistyczna zespołu walidującego lub weryfikującego	9
6.3.4 Wiedza zespołu walidującego lub weryfikującego w zakresie auditowania danych i informacji	10
6.3.5 Szczególne kompetencje zespołu walidującego projekt dotyczący GHG	10
6.3.6 Szczególne kompetencje zespołu weryfikującego projekt dotyczący GHG	10
6.3.7 Szczególne kompetencje kierownika zespołu walidującego lub weryfikującego	10
6.4 Korzystanie z kontraktowych walidatorów lub weryfikatorów	10
6.5 Zapisy dotyczące personelu	10
6.6 Podzlecenie	10
7. KOMUNIKACJA I ZAPISY	10
7.1 Informacje dostarczane klientowi lub stronie odpowiedzialnej	10
7.2 Komunikowanie odpowiedzialności klientowi lub stronie odpowiedzialnej	11
7.3 Poufność	11
7.4 Informacje dostępne publicznie	11
7.5 Zapisy	11
8 PROCES WALIDACJI LUB WERYFIKACJI	11
8.1 Postanowienia ogólne	11
8.2 Działania wstępne	11
8.2.1 Bezstronność	11
8.2.2 Kompetencje	11
8.2.3 Umowa	12
8.2.4 Wyznaczenie kierownika zespołu	12
8.3 Podejście	12
8.3.1 Wybór zespołu walidującego lub weryfikującego	12
8.3.2 Komunikowanie się z klientem i stroną odpowiedzialną	12
8.3.3 Komunikowanie się z klientem i stroną odpowiedzialną	12
8.4 Walidacja lub weryfikacja	16
8.5 Przegląd i wydanie oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego	19
8.6 Zapisy	20
8.7 Fakty odkryte po wydaniu oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego	20
9. ODWOŁANIA	20
10. SKARGI	20

11.	WALIDACJE LUB WERYFIKACJE SPECJALNE.....	20
12.	SYSTEM ZARZĄDZANIA	20
	Załącznik A – Bezstronność i niezależność (normatywny).....	21
	Załącznik B – Plan weryfikacji – szczegóły (normatywny).....	22
	Załącznik C – Nakład pracy na powtórny weryfikację tej samej instalacji (informacyjny)	25
	Załącznik D – Czynniki uwzględniane w ustalaniu przydziału czasu i zakresu pobierania próbek danych (normatywny)	27
	Załącznik E – Zafałszowania i niezgodności (informacyjny).....	29
	Załącznik F – Bibliografia (informacyjny)	31

1. WPROWADZENIE

Niniejszy dokument powinien być stosowany przez jednostki akredytujące do oceny weryfikatorów, którzy weryfikują roczne raporty na temat wielkości emisji gazów cieplarnianych i raporty dotyczące tonokilometrów zanim zostaną przedłożone właściwym organom zgodnie z Dyrektywą 2003/87/WE wraz ze zmianami oraz MRR.

Celem niniejszego dokumentu jest promowanie zharmonizowanego spójnego podejścia pomiędzy jednostkami akredytującymi wykorzystującymi kryteria dotyczące weryfikatorów i prowadzącymi ocenę weryfikatorów weryfikujących roczne raporty EU ETS na temat wielkości emisji oraz raporty EU ETS dotyczące tonokilometrów.

Niniejszy dokument EA powinien być stosowany przez jednostki akredytujące w ocenie zgodności weryfikatora z Załącznikiem V do Dyrektywy 2003/87/WE wraz ze zmianami oraz AVR, lecz także zawiera informacje dla weryfikatorów odnośnie tego, jak przeprowadzić weryfikację raportów na temat wielkości emisji i raportów dotyczących tonokilometrów, jak również weryfikację raportów zawierających dane odniesienia i raportów zawierających metodykę krajowych środków wykonawczych (National Implementation Measures). Weryfikatorzy, którzy chcą weryfikować dane w organizacjach podlegających art. 10a Dyrektywy ETS (t.j. weryfikacje wymagane w celu uzasadnienia zmian w przydziałach) powinny być akredytowani w odniesieniu do EN ISO 14065, a ich zakres akredytacji powinien zawierać zakres 98. Mogą oni prowadzić działania weryfikacyjne w zakresie 98 w sektorze (od 1 do 9 oraz 12), objętym ich zakresem akredytacji.

Weryfikacja raportu na temat wielkości emisji i raportu dotyczącego tonokilometrów jest czynnością auditu technicznego bardziej zbliżoną do auditu informacji i danych niż do auditu systemów zarządzania. Charakter tej pracy wymaga transparentnych, niezależnych zabezpieczeń na wszystkich etapach planowania i wykonywania zlecenia weryfikacji.

Struktura niniejszego dokumentu odpowiada numeracji rozdziałów EN ISO 14065. Jeżeli podany rozdział nie zawiera dodatkowego tekstu, oznacza to, że nie ma dodatkowych wymagań lub wytycznych w stosunku do zawartości danego rozdziału EN ISO 14065 i innych stosownych dokumentów, w tym AVR, Wytycznych Komisji i IAF MD 6.

Wymagania EN ISO 14065 i AVR mają zastosowanie, chociaż nie są, powtórnie, przedstawione w niniejszym dokumencie.

2. POWOŁANIA NORMATYWNE

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

3. TERMINY I DEFINICJE

Dla celów niniejszych wytycznych EA z załącznikami, powinny mieć zastosowanie definicje podane w Dyrektywie EU ETS, AVR i MRR, oraz następujące definicje:

- a) 'Dyrektywa EU ETS' oznacza Dyrektywę 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r., ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmieniającą dyrektywę Rady 96/61/WE, wraz ze zmianami wprowadzonymi Dyrektywą 2008/101/WE i Dyrektywą 2009/29/WE.
- b) 'EGD I', AVR Explanatory Guidance Document No 1, [AVR Wytyczne objaśniające nr 1], które zostały opracowane przez Komisję.
- c) 'instalacja' jest zdefiniowana w art. 3 ust. (e) Dyrektywy 2003/87/WE.

- d) 'KGN II(1-n)' AVR Key Guidance Notes, [AVR Podstawowe Wytyczne - Objasnienia] opracowane przez Komisję.
- e) 'Rozporządzenie ustanawiające Rejestr' (Registry Regulation) oznacza Rozporządzenie Komisji (UE) Nr **389/2013** z dnia 2 maja 2013 r. ustanawiające rejestr Unii zgodnie z Dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, Decyzjami nr 280/2004/WE i nr 406/2009/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylające Rozporządzenia Komisji (UE) nr 920/2010 i nr 1193/2011.
- f) 'sprawozdanie z weryfikacji' oznacza zewnętrzne sprawozdanie z weryfikacji, które wymaga się, aby prowadzący instalację przedłożył wraz z rocznym raportem na temat wielkości emisji gazów cieplarnianych, a operator statku powietrznego przedłożył wraz z rocznym raportem dotyczącym tonokilometrów, jak określono w punkcie 8.4-6.
- g) 'weryfikator' oznacza osobę prawną wykonującą działania weryfikacyjne zgodnie z AVR.
- h) 'potwierdzony' – termin stosowany w Dyrektywie EU ETS, Załącznik V, punkt 3, który w kontekście niniejszego dokumentu jest rozumiany jako 'zweryfikowany'.

4. ZASADY

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

5. WYMAGANIA OGÓLNE

Struktura organizacji weryfikatora i jego procedury zapewnienia jakości powinny być takie, aby wspierać uczciwość, niezależność i bezstronność weryfikatora i jego działań.

5.1 Status prawny

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

5.2 Zagadnienia prawne i wynikające z umowy

Sprawozdanie z weryfikacji powinno być wydane przez akredytowanego weryfikatora, który ma umowę z prowadzącym instalację lub operatorem statku powietrznego.

5.3 Zarządzanie i zobowiązania kierownictwa

Weryfikator powinien zidentyfikować najwyższe kierownictwo (np. osoby, grupę, zarząd) posiadające odpowiednie uprawnienia i ponoszące odpowiedzialność za wymianę informacji z właściwym organem (competent authority, CA) oraz krajową jednostką akredytującą (National Accreditation Body, NAB).

5.4 Bezstronność

5.4.1 Zaangażowanie w bezstronność

Weryfikator powinien działać bezstronnie, być niezależny oraz unikać niemożliwych do zaakceptowania konfliktów interesów zgodnie z wymaganiami Załącznika A do niniejszego dokumentu i wymaganiami w art. 42, AVR.

5.4.2 Unikanie konfliktów interesów

Okoliczność, że weryfikator zatrudnia do prowadzenia działań weryfikacyjnych personel, o którym wie, że udzielał konsultacji, dostarczał wsparcia inżynierskiego lub technicznego organizacji podlegającej ocenie powinno być uważane jako duże zagrożenie bezstronności.

Jeżeli weryfikator zatrudnia personel, który wcześniej udzielił klientowi konsultacji lub wsparcia technicznego, lecz nie w odniesieniu do asercji GHG, powinien umieć wykazać poprzez ocenę ryzyka związanego z bezstronnością i wdrożenie odpowiednich środków nadzoru minimalizujących ryzyko konfliktu interesów, że może przeprowadzić weryfikację dla danego klienta bez zagrożenia swojej bezstronności.

Racjonalne uzasadnienie i środki nadzoru powinny być w pełni udokumentowane w każdym przypadku.

5.4.3 Mechanizm nadzoru nad bezstronnością

Typowym sposobem spełnienia tego wymagania jest posiadanie komitetu. Jeżeli zostało zastosowane inne rozwiązanie, jego powód powinien być uzasadniony.

Bez względu na to, jaki został wybrany rodzaj mechanizmu nadzoru nad bezstronnością weryfikatora, zaleca się, aby weryfikator zapewnił, że osoby lub program nadzoru:

1. jest lub są wystarczająco kompetentne i bezstronne do nadzoru procedur i działań weryfikatora, dla zapewnienia bezstronnego funkcjonowania;
2. ma lub mają dostęp do wystarczających informacji, aby umożliwić nadzór;
3. jest lub są odpowiednio informowane o swoim zadaniu;
4. klarownie raportuje lub raportują swoje ustalenia dotyczące nadzoru.

5.5 Zobowiązania i finansowanie

Weryfikator powinien przedstawić informacje, w tym dotyczące ryzyka związanego z działaniami weryfikacyjnymi w ramach EU ETS, które zostały przekazane i omówione z ubezpieczycielem i stanowiły podstawę do ustalenia pokrycia ubezpieczeniowego. Jednakże krajowa jednostka akredytująca (NAB) nie określa wysokości zabezpieczenia lub rezerw.

6 KOMPETENCJE

6.1 Kierownictwo i personel

Weryfikator powinien zdefiniować kryteria kompetencyjne dotyczące wiedzy i umiejętności dla całego personelu pełniącego funkcje związane z zarządzaniem działaniami weryfikacyjnymi i ich wykonywaniem.

Weryfikator powinien ustalić metodę ewaluacji kompetencji całego personelu zaangażowanego w działaniach weryfikacyjnych w odniesieniu do ustanowionych kryteriów kompetencyjnych oraz powinien utrzymywać zapisy, które wykazują, jak dana osoba wykazała uzyskanie kompetencji kompetentnemu ewaluatorowi.

Doświadczenie, kwalifikacje i szkolenie jako takie nie dowodzą, że dana osoba jest kompetentna, lecz są potencjalnymi ścieżkami zdobycia kompetencji oraz są użyteczne jako wymagania wstępne.

Przed uznaniem danej osoby jako kompetentnego audytora lub audytora wiodącego EU ETS, weryfikator powinien wykorzystać kompetentnego ewaluatora do monitorowania na miejscu audytora lub audytora wiodącego EU ETS.

Zaleca się, aby w procesie uznawania kompetencji uwzględniono Wytyczne Komisji KGN II.7 Competence of verifiers.

6.2 Kompetencje personelu

Weryfikator powinien umieć wykazać wiedzę i umiejętności techniczne do zarządzania pracami weryfikacyjnymi EU ETS dla grupy działań, w której oferuje akredytowane usługi. Stąd, wymagania kompetencyjne dotyczące wiedzy i umiejętności techniczne obejmują wykazanie wiedzy technicznej w zakresie wymagań dotyczących weryfikacji w zakresach akredytacji podanych w wykazie w AVR, Załącznik 1, w tym specyficznych parametrów procesów przemysłowych, technik badań, układów pomiarowych/monitorowania, metodyk obliczeniowych, właściwych wymagań prawnych, itd.

Zaleca się, aby ograniczenia wpływające na kompetencje osoby, a zatem zdolność do wykonania całego zadania, były zapisane. Zaleca się, aby obejmowało to, na przykład, działalność w ograniczonym zakresie oraz, jeżeli to konieczne, jakiegokolwiek wymagane dodatkowe ustalenia, np. wsparcie eksperta technicznego lub wyspecyfikowane pośrednie etapy zatwierdzania, które zostaną zastosowane, itd.

Weryfikator powinien dokonywać przeglądu w regularnych odstępach czasu swojego procesu uznawania kompetencji dla zapewnienia, że kryteria spełniają wymagania oraz w celu uwzględniania jakichkolwiek zmian lub innych kwestii, które mogą być zidentyfikowane w związku z ustanowieniem kryteriów kompetencyjnych jako wynik procesu monitorowania.

6.2.1 Monitorowanie wyników

Wyniki całego personelu zaangażowanego w procesie weryfikacji powinny być monitorowane w celu potwierdzenia kompetencji. Częstotliwość monitorowania powinna być raz na rok. Weryfikator powinien ustanowić najbardziej odpowiednie środki monitorowania stosowne do wykonywanych zadań i ryzyka uzyskania niezadowolających wyników, które mogą wpłynąć na końcowe wnioski z weryfikacji. Powinno to obejmować wstępne monitorowanie na miejscu auditorów, auditorów wiodących i ekspertów EU ETS jako część procesu kwalifikacji; patrz art. 35 ust 6.

Monitorowanie na miejscu nie powinno być przeprowadzane rzadziej niż raz na 3 lata.

Kompetentny ewaluator powinien mieć co najmniej te same kompetencje co auditor wiodący EU ETS oraz dobrze znać procesy ewaluacji kompetencji weryfikatora.

Dodatkowo, weryfikator powinien mieć proces zapewniający szkolenie na bieżąco w celu zapewnienia, że auditorzy i auditorzy wiodący EU ETS oraz cały zaangażowany personel mają wiedzę dotyczącą wszelkich zmian w normach, przepisach, odpowiednich wytycznych i innych wymaganiach legislacyjnych (UE oraz krajowych), jak to jest właściwe.

6.3 Rozmieszczenie personelu

6.3.1 Postanowienia ogólne

Weryfikator powinien utrzymywać wystarczającą dokumentację zawierającą obiektywne dowody wyboru i kierowania zespołem.

Jeżeli zespół składa się z więcej niż jednego członka, auditor wiodący powinien zapewnić, że określone zadania są delegowane do personelu kompetentnego do ich wykonywania.

6.3.2 Wiedza zespołu walidującego lub weryfikującego

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

6.3.3 Wiedza specjalistyczna zespołu walidującego lub weryfikującego

Zaleca się, aby kryteria kompetencyjne odnoszące się do sektora technicznego weryfikatora odzwierciedlały aspekty wymienione w Wytycznych Komisji KGN II.7 oraz zaleca się, jeżeli to

stosowne, aby dodatkowo obejmowały wiedzę w zakresie co najmniej następujących aspektów:

1. W odniesieniu do zakresu 98 „Inne działania zgodnie z art. 10a Dyrektywy 2003/87/WE”, AVR, Załącznik 1.

Ponieważ ten rodzaj działalności ma miejsce w jednym z sektorów zakresu od 1 do 9 oraz 12, zaleca się, aby weryfikator zapewnił, że każdy zespół weryfikujący wyznaczony do takiego zadania:

- i. posiada wszystkie kompetencje podane w wykazie dla danego zakresu (od 1 do 9 oraz 12), w oparciu o art. od 35 do 39, AVR;
- ii. potrafi wykazać dogłębną znajomość Decyzji Komisji nr 2011/278 (CIM) w tym wytycznych dotyczących scharmonizowanego przydziału bezpłatnych uprawnień do emisji dla EU-ETS po 2012 r.;
- iii. potrafi wykazać dogłębną wiedzę w zakresie zamierzonego normalnego funkcjonowania, konserwacji, ogólnego cyklu produkcyjnego, intensywności emisji wejść i typowego wykorzystania wydajności instalacji w związanym sektorze w porównaniu z informacjami specyficznymi dla sektora;
- iv. jest zdolny ocenić, czy zastosowana efektywność energetyczna lub w zakresie gazów cieplarnianych oraz techniki obniżania emisji są najnowocześniejsze z dostępnych.

6.3.4 Wiedza zespołu walidującego lub weryfikującego w zakresie auditowania danych i informacji

Zaleca się, aby kryteria kompetencyjne w zakresie auditowania danych i informacji odzwierciedlały aspekty wymienione w Wytycznych Komisji KGN II.7.

6.3.5 Szczególne kompetencje zespołu walidującego projekt dotyczący GHG

Nie dotyczy

6.3.6 Szczególne kompetencje zespołu weryfikującego projekt dotyczący GHG

Nie dotyczy

6.3.7 Szczególne kompetencje kierownika zespołu walidującego lub weryfikującego

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych

6.4 Korzystanie z kontraktowych walidatorów lub weryfikatorów

Wymagania w EN ISO 14065, rozdział 6.4, mają zastosowanie także w odniesieniu do ekspertów zewnętrznych.

6.5 Zapisy dotyczące personelu

Zapisy dotyczące personelu powinny wykazywać dla każdej osoby kompetencje do wykonywania różnych działań weryfikacyjnych, w tym grupę działań, jak określono w Załączniku I, AVR.

6.6 Podzlecenie

Akredytacja według EN ISO 14065 dla związanego zakresu weryfikacji zgodnie z AVR, Załącznik I, udzielona przez krajową jednostkę akredytującą funkcjonującą zgodnie z WE/765/2008, jest jednym ze sposobów spełnienia wymagania dotyczącego niezależnych dowodów dostarczanych przez jednostkę świadczącą podzlecane usługi.

7. KOMUNIKACJA I ZAPISY

7.1 Informacje dostarczane klientowi lub stronie odpowiedzialnej

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych

7.2 Komunikowanie odpowiedzialności klientowi lub stronie odpowiedzialnej

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych

7.3 Poufność

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych

7.4 Informacje dostępne publicznie

Weryfikator powinien udokumentować, uaktualniać w regularnych odstępach czasu i udostępniać w publikacjach, na mediach elektronicznych lub w inny sposób, lub na wniosek:

1. informacje dotyczące akredytacji w ramach której(-ych) weryfikator prowadzi działalność;
2. opis procesu weryfikacji, w tym zasady i procedury wydawania lub odmowy wydania sprawozdania z weryfikacji.

7.5 Zapisy

Zapisy powinny być utrzymywane przez weryfikatora przez co najmniej 10 lat po zakończeniu rocznego cyklu weryfikacji. Ma to zastosowanie nawet w przypadkach, w których nie prowadzi się dalszej weryfikacji.

8 PROCES WALIDACJI LUB WERYFIKACJI

8.1 Postanowienia ogólne

Weryfikator powinien przeprowadzić proces weryfikacji raportu na temat wielkości emisji lub raportu dotyczącego tonokilometrów dla każdej instalacji lub operatora statku powietrznego, których raport podlega weryfikacji prowadzonej przez weryfikatora. Pobieranie próbek w ramach grupy instalacji lub operatorów statku powietrznego nie jest dozwolone ponieważ nie dostarczy wystarczających, odpowiednich dowodów jako podstawy do wydania sprawozdania z weryfikacji na poziomie instalacji lub operatora statku powietrznego.

Proces weryfikacji jest cyklicznym procesem, który powinien obejmować wszystkie kroki wymagane w AVR, Rozdział II. Wszystkie kroki są powiązane; ustalenia zrobione w procesie weryfikacji mogą oznaczać, że weryfikator musi dostosować jeden lub więcej kroków w procesie weryfikacji.

8.2 Działania wstępne

Ocena ryzyka zaangażowania się weryfikatora (ryzyko biznesowe)

Weryfikator powinien dokonać oceny ryzyka związanego z podejmowaniem się wykonania pracy zgodnie z wymaganiami. Ocena ryzyka biznesowego powinna być w pełni udokumentowana. Zaleca się, aby ocena wykazała, że weryfikator rozpoznał ryzyko biznesowe związane z umową, oraz, że opracował podejście do zadania, które zapewni, że zakres zadania weryfikacji i podany czas są spójne z zidentyfikowanym ryzykiem. Podejście to powinno być udokumentowane.

Wymagane informacje

Weryfikator powinien zapewnić, że prowadzący instalację dostarczył wystarczających informacji w oparciu o które może być potwierdzony zakres i cele w zleceniu weryfikacji; patrz AVR, art. 10.

Weryfikator powinien zachowywać udokumentowane dowody procesów przeprowadzonych na etapie poprzedzającym zawarcie umowy.

8.2.1 Bezstronność

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

8.2.2 Kompetencje

Analiza potrzeb w zakresie kompetencji i potwierdzenie zasobów powinny obejmować także niezależnego recenzenta technicznego.

Zapisy powinny być utrzymywane w celu wykazania, że dla każdego zlecenia weryfikacji przeprowadzona została analiza kompetencji oraz wybrany został kompetentny zespół weryfikujący.

8.2.3 Umowa

8.2.3-1 Przegląd oferty z ceną

Zaleca się, aby oferta z ceną została poddana przeglądowi wewnętrznemu i zatwierdzona przez kompetentny personel przed przekazaniem klientowi.

8.2.3-2 Warunki weryfikacji w umowie

Zaleca się, aby weryfikator wyspecyfikował warunki weryfikacji w klarowny i przejrzysty sposób.

Weryfikator powinien wymagać, aby jego klient ujawnił wszystkie stosowne informacje i dane w celu umożliwienia weryfikatorowi wykonanie działań weryfikacyjnych.

Weryfikator powinien wymagać, aby jego klient umożliwił przeprowadzenie obserwacji działań weryfikacyjnych przez NAB.

Weryfikator powinien wymagać w swojej umowie w sprawie weryfikacji, że klient:

1. przeprowadza wszelkie niezbędne przygotowania do przeprowadzenia weryfikacji i oceny na miejscu, w tym umożliwia zbadanie dokumentacji i zapewnienia dostęp do wszystkich stosownych obszarów, zapisów i personelu w celu skontrolowania skarg i ich załatwiania;
2. zapewnia, że sprawozdanie z weryfikacji lub jakakolwiek jego część nie jest wykorzystywane w sposób wprowadzający w błąd; oraz
3. zobowiązuje się ujawnić wszystkie wymagane dane i informacje związane z weryfikacją.

8.2.4 Wyznaczenie kierownika zespołu

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

8.3 Podejście

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

8.3.1 Wybór zespołu walidującego lub weryfikującego

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

8.3.2 Komunikowanie się z klientem i stroną odpowiedzialną

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

8.3.3 Komunikowanie się z klientem i stroną odpowiedzialną

8.3.3-1 Przydział czasu

Weryfikator powinien ustalić niezbędny przydział czasu dla każdego zlecenia weryfikacji, dla którego opracowuje ofertę z ceną, oraz powinien uzasadnić i zapisać swoją decyzję. Przydział czasu powinien być zapisany w wewnętrznej dokumentacji weryfikatora. Jakakolwiek zmiana ilości dni będąca wynikiem negocjacji z prowadzącym instalację lub operatorem statku powietrznego powinna być zapisana i uzasadniona. Jakakolwiek zmiana ilości dni będąca wynikiem ustaleń dokonanych w analizie strategicznej, analizie ryzyka lub wdrożeniu planu weryfikacji powinna być zapisana i uzasadniona.

Jeżeli instalacja wnioskuje o zastosowanie metody rezerwowej zgodnie z MRR, art. 22, weryfikator powinien także uwzględnić przy ustalaniu przydziału czasu, że weryfikacja musi obejmować coroczne uaktualnienie analizy niepewności.

Dalsze informacje dotyczące czynników decydujących o przydziale czasu można znaleźć w Załączniku D.

Zaleca się, aby działania weryfikacyjne były planowane dla zapewnienia, że wystarczający czas jest przydzielony w celu:

1. wykonania wszystkich działań weryfikacyjnych;
2. umożliwienia prowadzącemu instalację lub operatorowi statku powietrznego zajęcia się kwestiami zidentyfikowanymi przez weryfikatora, jeżeli to konieczne;
3. umożliwienia opracowania i udostępnienia sprawozdania z weryfikacji przez prowadzącego instalację lub operatora statku powietrznego właściwemu organowi do 31 marca każdego roku, lub wcześniej jeżeli jest to wymagane przez właściwy organ; oraz
4. opracowania i uzupełnienia wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji, raportowania i przeglądu.

8.3.3-2 Analiza strategiczna

Analiza strategiczna daje weryfikatorowi podstawę do wykonania analizy ryzyka i przygotowania planu weryfikacji.

Weryfikator powinien wymagać, aby prowadzący instalację lub operator statku powietrznego dostarczył informacji zdefiniowanych w AVR, art. 10 ust 1, przed wykonaniem analizy strategicznej.

Analiza strategiczna powinna obejmować informacje zgodnie z AVR, art. 11, oraz następujące dane wejściowe:

1. system kontroli w instalacji lub u operatora statku powietrznego, który składa się z:
  - a. oceny ryzyka przeprowadzonej przez prowadzącego instalację lub operatora statku powietrznego w celu zidentyfikowania ryzyka nieodłącznego i ryzyka zawodności systemów kontroli wewnętrznej w działaniach przepływu danych, które mogą prowadzić do nieprawidłowości w rocznych raportach na temat wielkości emisji lub raportach dotyczących tonokilometrów, oraz niezgodności w odniesieniu do zatwierdzonego planu monitorowania, pozwolenia, jeżeli ma to zastosowanie, oraz MRR;
  - b. działań kontrolnych, które zmniejszają zidentyfikowane ryzyko, w tym zapewnienie jakości zastosowanego wyposażenia pomiarowego i technologii informatycznej, wewnętrzne przeglądy raportowanych danych, podzlecanych procesów, korekcji i działań korygujących oraz zapisów i dokumentacji.
2. w odniesieniu do lotnictwa – dostępność i złożoność dodatkowych procedur wymaganych w planie monitorowania zgodnie z MRR, Załącznik 1(2);
3. czy wykorzystywane były akredytowane lub nieakredytowane laboratoria w ustalaniu współczynników właściwych dla poszczególnych rodzajów działań zgodnie z MRR, art. 30.
4. istnienie środowiska kontroli i/lub systemu zarządzania środowiskowego / systemu auditowania zgodnie z EN ISO 14001/EMAS, EN ISO 9001 lub równoważnym systemem, który obejmuje związany system zarządzania danymi i zapisami dotyczącymi GHG;
5. środowisko organizacyjne, w tym struktura organizacji, która zarządza systemami operacyjnymi, konserwacji i przechowywania danych, z których wywodzą się informacje dotyczące emisji i tonokilometrów;

6. wymagany próg istotności, który zostanie zastosowany;
7. dostępność informacji z baz danych, w tym z Eurocontrol, innych podobnych organizacji i od prowadzącego instalację, oraz potrzeba wizyt w obiektach w celu weryfikacji działań związanych ze zbieraniem i obróbką danych;
8. coroczne uaktualnienie analizy niepewności, jeżeli zastosowana jest metoda rezerwowa zgodnie z MRR, art. 22, dla instalacji;
9. odnośnie rocznej emisji z działalności lotniczej, czy wykorzystane jest podejście do niewielkich emitorów zgodnie z MRR, art. 54.

Zaleca się, aby nie rozpoczynać procesu weryfikacji aż do chwili, kiedy weryfikator uzyskał i poddał ewaluacji wystarczające stosowne informacje, na których oparta jest analiza strategiczna.

8.3.3-2-1 Wyniki i dokumentacja analizy strategicznej

Zaleca się, aby analiza strategiczna obejmowała wyżej wymienione dane wejściowe, a następnie konwencjonalne narzędzia analizy strategicznej, takie jak ocena silnych/słabych stron, w celu zidentyfikowania kwestii i spostrzeżeń.

Wnioski z analizy strategicznej, w tym komentarz dotyczący wyżej wymienionych danych wejściowych, dostarczają informacji i efektywnych danych wejściowych do:

1. analizy ryzyka;
2. planu weryfikacji opracowywanego po analizie ryzyka;
3. ustaleń i wniosków z weryfikacji do przedłożenia w sprawozdaniu z weryfikacji.

Wyniki analizy strategicznej i inne informacje zebrane podczas analizy strategicznej powinny być zapisane przez weryfikatora w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji.

8.3.3-3 Analiza ryzyka

Weryfikator powinien wykonać analizę ryzyka zgodnie z AVR, art. 12, oraz zaleca się uwzględnienie Wytycznych Komisji KGN II.2 Verifier's risk analysis.

8.3.3-3-1 Wyniki i dokumentacja analizy ryzyka

Ewaluacja związanego ryzyka powinna dostarczyć informacji i efektywnych danych wejściowych do:

1. planu weryfikacji opracowywanego na koniec analizy ryzyka;
2. oceny ryzyka wystąpienia nieprawidłowości lub niezgodności, oraz czy jest prawdopodobne, że ryzyko ma istotny wpływ;
3. ustaleń i wniosków z weryfikacji, które znajdują się w sprawozdaniu z weryfikacji.

Wyniki analizy ryzyka i inne informacje zebrane podczas analizy ryzyka powinny być zapisane przez weryfikatora w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji.

Dokumentacje analizy strategicznej i analizy ryzyka mogą być połączone.

8.3.3-4 Plan weryfikacji

W oparciu o strategiczną analizę ryzyka, weryfikator powinien sporządzić plan weryfikacji; zaleca się, aby plan weryfikacji uwzględniał AVR, art. 13, oraz:

1. ocenę tego, czy granice instalacji lub operatora statku powietrznego (źródła emisji, strumienie materiałów wsadowych) oraz systemy (ocena ryzyka i procedury dotyczące ryzyka) są poprawnie zdefiniowane w zatwierdzonym planie monitorowania;

2. ocenę zgodności z zatwierdzonym planem monitorowania;
3. specyficzne aspekty ciągłego monitorowania emisji, jeżeli ma to zastosowanie.

Załącznik B przedstawia czynniki wpływające na przygotowanie planu weryfikacji. Dwa elementy planu weryfikacji są przedstawione w poniższych punktach dodatkowo.

8.3.3-5 Program weryfikacji

Program weryfikacji służy jako sposób monitorowania i zapisywania postępu i zakresu działań weryfikacyjnych.

8.3.3-6 Plan pobierania próbek danych

Plan pobierania próbek danych jest dokumentem wewnętrznym i częścią planu weryfikacji. Składa się z tego, **co** jest objęte weryfikacją: podejście do pobierania próbek danych, a także dane poddawane badaniom oraz badania do wykonania w celu oceny tego, czy dane w raporcie na temat wielkości emisji lub raporcie dotyczącym tonokilometrów są wolne od istotnych nieprawidłowości. Opracowanie solidnego i właściwego podejścia do pobierania próbek danych jest kulminacją analizy strategicznej i analizy ryzyka. Podejście do pobierania próbek danych jest oparte na pobieraniu próbek z różnych obszarów i elementów działań prowadzonych przez indywidualną instalację lub operatora statku powietrznego, zgodnie z:

1. priorytetami obszarów i danych zidentyfikowanymi w ramach analizy strategicznej i analizy ryzyka;
2. zbiorami danych oraz jak są powiązane z planem monitorowania;
3. kluczowymi aspektami zgodności z zatwierdzonym planem monitorowania;
4. optymalizacją zakresu i dogłębności pobierania próbek w celu dostarczenia racjonalnego zapewnienia;
5. dodatkowo w odniesieniu do działań operatora statku powietrznego – potencjalnymi zmianami w źródłach gazów cieplarnianych w okresie sprawozdawczym, np. statki powietrzne w leasingu, sprzedane lub nowe.

Racjonalne zapewnienie określa także dogłębność szczegółów, które weryfikator zawiera w swoim planie weryfikacji w celu oceny, czy raport na temat wielkości emisji lub raport dotyczący tonokilometrów jest wolny od poważnych zafałszowań. Weryfikator wykorzystuje pobieranie próbek danych jako część szczegółowej weryfikacji i powinno to:

1. być reprezentatywne dla wszystkich danych w tym pierwotnych danych źródłowych;
2. obejmować poziome i/lub pionowe sprawdzanie danych wykonane przez weryfikatora;
3. uwzględnić zasady pobierania próbek w audytach przeprowadzonych w latach poprzednich w taki sposób, że wszystkie strumienie danych i strumienie materiałów wsadowych lub źródła emisji są objęte solidnymi badaniami w okresie kilku cykli weryfikacji; oraz
4. być uzasadnione i uszczegółowione w planie weryfikacji.

8.3.3-7 Wizyta na miejscu oraz ocena źródeł materiałów wsadowych i źródeł emisji

W odniesieniu do operatorów statku powietrznego, sprawdzenia kompletności powinny obejmować wykorzystanie danych dotyczące ruchu powietrznego takich jak z Eurocontrol. Zaleca się uwzględnienie Wytycznych Komisji GD III i związanego Quick Guide for Small Emitters.

8.3.3-8 Dokumentacja planu weryfikacji

Plan weryfikacji, w tym modyfikacje i powody modyfikacji w planie weryfikacji, powinien być udokumentowany w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji, a następnie powinien być wykorzystany podczas analizy procesu.

8.4 Walidacja lub weryfikacja

Weryfikator powinien wykonać następujące działania na etapie oceny weryfikacyjnej:

1. Analiza procesu (główna część weryfikacji);
2. Zakończenie weryfikacji oraz ustalenia.

Weryfikacja danych dotyczących emisji GHG i tonokilometrów nie obejmuje pojęcia nadzoru na bieżąco, stosowanego w certyfikacji systemów zarządzania.

Wytyczne dotyczące nakładu pracy na weryfikację wykonywaną co roku przez tego samego weryfikatora i równowagi pomiędzy prostymi i złożonymi działaniami prowadzonymi przez instalacje lub operatorów statku powietrznego można znaleźć w Załączniku C. Należy zwrócić uwagę, że Załącznik C nie odnosi się do pobierania próbek pomiędzy instalacjami lub operatorami statku powietrznego, lecz do pobierania próbek działań prowadzonych przez instalację lub operatora statku powietrznego i jego zbioru danych.

8.4.1 Analiza procesu (główna część weryfikacji)

Analiza procesu powinna być przeprowadzona zgodnie z AVR, art. od 14 do 20. Zaleca się uwzględnienie Wytycznych Komisji KGN II.3 Process Analysis.

8.4.2 Wizyty na miejscu

Jeżeli odstępienie lub inne wymagania w AVR, art. 31 lub 32, nie mają zastosowania, weryfikacja powinna być wykonana na miejscu(-ach) w celu oceny systemów monitorowania, w tym działań urządzeń pomiarowych, przeprowadzenia wywiadów i zebrania wystarczających informacji i dowodów zgodnie z AVR, art. 21. Zaleca się uwzględnienie Wytycznych Komisji KGN II.5 Site visits during verification.

Ponieważ wszystkie instalacje lub operatorzy statku powietrznego muszą przedłożyć swoje zweryfikowane raporty na temat wielkości emisji gazów cieplarnianych lub raporty dotyczące tonokilometrów do 31 marca następnego roku, lub wcześniej jeżeli jest to wymagane przez właściwy organ, zaleca się, aby weryfikatorzy rozłożyli swoje prace weryfikacyjne w okresie rocznym dla uniknięcia presji na zakończenie weryfikacji i opracowanie sprawozdania z weryfikacji. Weryfikacja końcowych danych nie może być wykonana zanim wszystkie dane są dostępne, co zazwyczaj ma miejsce począwszy od stycznia następnego roku. Jednakże, weryfikacja danych może się rozpocząć jak tylko dostępne są niektóre dane. Analiza strategiczna i analiza ryzyka dostarczają danych wejściowych do planowania weryfikacji oraz będą zamieszczone w planie weryfikacji.

Weryfikator może podjąć decyzję pomiędzy:

1. oceną oddzielnie i z wyprzedzeniem, czy zatwierdzony plan monitorowania został poprawnie wdrożony przez instalację lub operatora statku powietrznego i jest aktualny, po której następuje oddzielna weryfikacja danych, w tym ocena danych obejmujących okres od początku roku do określonej daty, po czym następuje sprawdzenie po opracowaniu raportu na temat wielkości emisji do końca roku; lub
2. wykonaniem połączonej weryfikacji (w tym samym czasie weryfikacja wdrożenia planu monitorowania i weryfikacja danych).

Decyzja powinna być oparta na analizie ryzyka, w której są uwzględnione wyniki weryfikacji z ostatniego roku i aktualne informacje dotyczące działań instalacji lub operatora statku powietrznego.

8.4.3 Inne działania weryfikacyjne

Weryfikator może zastosować kontrole wyrwykową w celu pobrania próbek poszczególnych zapisów i danych dotyczących emisji podczas określonych okresów działalności. Zaleca się, aby weryfikator, prowadząc analizę procesu, zbierał zapisy, które są częścią tropu auditowego obejmującego obiektywne dowodów, w celu uzasadnienia ustaleń.

W odniesieniu do instalacji – dozwolone jest pobieranie próbek danych z zapisów dotyczących emisji z indywidualnych źródeł materiałów wsadowych lub źródeł emisji w granicach instalacji oraz z zatwierdzonego planu monitorowania. Wszystkie inne podejścia do pobierania próbek nie są rozszerzane na wszystkie dane z kilku instalacji, pozwoleń EU ETS lub obiektów. Wymagane jest przeprowadzenie oddzielnej weryfikacji zgodnie z każdym pozwoleniem EU ETS i związanym planem monitorowania.

W odniesieniu do operatorów statku powietrznego – dozwolone jest pobieranie próbek danych z zapisów dotyczących emisji lub tonokilometrów z indywidualnych źródeł GHG w granicach działania operatora statku powietrznego oraz z zatwierdzonego planu monitorowania. Wymagane jest przeprowadzenie oddzielnej weryfikacji zgodnie z każdym planem monitorowania.

Pobieranie próbek danych powinno być przeprowadzone zgodnie z AVR, art. 20. Zaleca się uwzględnienie także Wytycznych Komisji KGN II.4 Sampling.

Zaleca się, aby w drugim i kolejnych zleceniach weryfikacji uwzględnić ustalenia z poprzednich zleceń w celu zwiększenia lub zmniejszenia nakładu pracy na weryfikację poszczególnych źródeł, danych lub systemów; patrz Załącznik C.

Zaleca się, aby analiza procesu i wspierająca dokumentacja robocza zapewniła, że zidentyfikowane są wszelkie kwestie, które mogą mieć wpływ na:

1. próg istotności;
2. decyzję, że są zafałszowania i niezgodności.

Jakiegokolwiek zidentyfikowane zafałszowania i niezgodności muszą być skorygowane przez prowadzącego instalację. Kwestie te muszą być zawarte w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji zgodnie z art. 22, AVR. Jeżeli zafałszowania i niezgodności nie są skorygowane przed wydaniem sprawozdania z weryfikacji, muszą być zamieszczone w sprawozdaniu z weryfikacji.

8.4.4 Zakończenie weryfikacji oraz ustalenia

W celu oceny, czy ryzyko weryfikacyjne jest na akceptowalnie niskim poziomie, aby uzyskać racjonalne zapewnienie, zaleca się, aby weryfikator dokonał przeglądu analizy ryzyka dla potwierdzenia, czy alokacja nakładu pracy na weryfikację była odpowiednia, oraz wyciągnięcia wniosków dotyczących wpływu, jaki alokacja może mieć na decyzję dotyczącą weryfikacji.

Analiza procesu jest zakończona wtedy, gdy wszystkie działania opisane w planie weryfikacji zostały wykonane, oraz, gdy zweryfikowano zakończenie, skuteczność i adekwatność działań korygujących lub nowych informacji.

Weryfikator, przygotowując wnioski, powinien spełnić wymagania Dyrektywy EU ETS, Załącznik V, punkt 11, oraz AVR, art. 27. Zaleca się, aby zostały uwzględnione Wytyczne Komisji KGN II.6 Verification report.

8.4.5 Zafałszowania i niezgodności

Wyjaśnienia dotyczące tego, co stanowi poważne zafałszowanie, a co stanowi niezgodność, znajdują się w Załączniku E oraz Wytycznych Komisji EGD I, Rozdział 3, oraz KGN II.3 Process analysis.

Weryfikator, raportując w procesie weryfikacji, powinien żądać, aby prowadzący instalację skorygował możliwe do usunięcia zafałszowania i niezgodności, oraz umożliwić mu dokonanie takiej korekcji. Zaleca się, aby zostało to zrobione tak szybko jak to jest możliwe w taki sposób, aby weryfikator dokonał przeglądu końcowych zmian przed terminem przedłożenia sprawozdania.

Zafałszowania i niezgodności, które są rozwiązane do czasu wydania sprawozdania weryfikatora, najpóźniej przed terminem przedłożenia raportu na temat wielkości emisji lub raportu dotyczącego tonokilometrów, powinny być zarejestrowane i udokumentowane w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji.

Jeżeli zafałszowania lub niezgodności nie mogą być lub nie są skorygowane najpóźniej do czasu terminu przedłożenia raportu na temat wielkości emisji lub raportu dotyczącego tonokilometrów, pod warunkiem nieprzekroczenia daty zamknięcia sprawozdania z weryfikacji, weryfikator powinien ocenić, czy zafałszowania są poważne lub są niezgodnościami. Poważne zafałszowania lub niezgodności w raporcie na temat wielkości emisji lub raporcie dotyczącym tonokilometrów dla operatora statku powietrznego powinny prowadzić do wniosków z weryfikacji w sprawozdaniu z weryfikacji, że raport na temat emisji lub raport dotyczący tonokilometrów nie jest zweryfikowany jako zadowolający; patrz AVR, art. 27 ust. 1 (b) - (d).

Uwaga: Jeżeli prowadzący instalację nie podjął działania, za sankcje odpowiedzialny jest właściwy organ, a nie weryfikator.

Zaleca się, aby weryfikator regularnie informował prowadzącego instalację o postępie w weryfikacji oraz potencjalnych poważnych zafałszowaniach lub niezgodnościach, które mogą skutkować wnioskami, że raport nie jest zweryfikowany jako zadowolający.

8.4.6 Sprawozdawczość weryfikatora

Na koniec procesu weryfikacji, weryfikator powinien przygotować:

- Wewnętrzną dokumentację z weryfikacji (AVR, art. 26; Wytyczne Komisji EGD I AVR Explanatory Guidance, Załącznik II); oraz
- Sprawozdanie z weryfikacji zaadresowane do prowadzącego instalację (AVR, art. 27; Wytyczne Komisji KGN II.6 Verification reports, oraz szablon opublikowany przez Komisję).

8.4.7 Sprawozdanie z weryfikacji

Zgodnie z Załącznikiem V Dyrektywy EU ETS oraz AVR, art. 27, raport na temat wielkości emisji lub raport dotyczący tonokilometrów mogą być zweryfikowane jako zadowolające, jeżeli dane w raporcie na temat wielkości emisji lub raporcie dotyczącym tonokilometrów są wolne od poważnych zafałszowań.

8.5 Przegląd i wydanie oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego

8.5.1 Proces przeglądu

Proces przeglądu spełnia cztery różne funkcje:

1. funkcja przeglądu (w celu szukania błędów technicznych lub przeoczeń oraz uzgodnienia uzyskanych wniosków, co wymaga specjalistycznej wiedzy technicznej, która jest porównywalna z tą posiadaną przez audytora wiodącego EU ETS, odpowiedzialnego za końcowe sprawozdanie z weryfikacji);
2. końcowe sprawdzenie, że weryfikator działał z należytą dbałością i jest świadomy swojego obowiązku zachowania staranności wobec klienta, w tym zapewnienie, że zakres czynności jest zgodny z działaniami instalacji lub operatora statku powietrznego, ustaleniami dotyczącymi nadzoru i wymaganiami dotyczącymi racjonalnego zapewnienia;
3. końcowe sprawdzenie w celu potwierdzenia, czy weryfikator wykonał weryfikację zgodnie z odpowiednimi wymaganiami (Dyrektywa EU ETS, AVR, MRR, przepisy krajowe, wymagania wewnętrzne, wymagania akredytacyjne); oraz
4. funkcja korekty (w celu skorygowania prostych błędów, pomyłek w liczbach, błędów typograficznych i przeoczeń, zapewnienia spójności pomiędzy raportem na temat wielkości emisji lub raportem dotyczącym tonokilometrów a sprawozdaniem z weryfikacji).

Zaleca się, aby przegląd w szczególności skupił się na następujących działaniach weryfikacyjnych:

1. Powołanie audytora wiodącego i/lub zespołu EU ETS – w tym ewaluacja kompetencji;
2. Ocena ryzyka biznesowego – w szczególności decyzja o akceptacji zlecenia i uzasadnienie przydziału czasu;
3. Analiza strategiczna;
4. Analiza ryzyka;
5. Plan weryfikacji, w tym projekt pobierania próbek danych, jeżeli to właściwe, wraz z uzasadnieniem;
6. Ocena weryfikacyjna (analiza procesu), w tym modyfikacje działań weryfikacyjnych;
7. Skompletowanie wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji i sprawozdania z weryfikacji, zapewniając ich wzajemną zgodność, w tym ustalenia i wnioski z weryfikacji;
8. Jakiegokolwiek kwestie zgłoszone przez weryfikatora, w szczególności te, które uniemożliwiają opracowanie zadowalającego sprawozdania z weryfikacji;
9. Zidentyfikowane obszary doskonalenia oraz działania podejmowane w odpowiedzi na zalecenia;
10. Zafałszowania i niezgodności, które zostały skorygowane przed terminem przedłożenia raportu na temat wielkości emisji lub raportu dotyczącego tonokilometrów (pod warunkiem nieprzekroczenia daty zamknięcia sprawozdania z weryfikacji) zostały zarejestrowane w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji oraz zafałszowania i niezgodności, które pozostają niezadowolone po terminie zostały zapisane w sprawozdaniu z weryfikacji;
11. Przegląd wszystkich pozostałych nieskorygowanych zafałszowań i niezgodności oraz decyzja dotycząca tego, czy mają istotny wpływ na raportowane dane;
12. Uzasadnienie decyzji o wydaniu sprawozdania z weryfikacji lub o przekazaniu wniosków z weryfikacji, że raport na temat wielkości emisji lub raport dotyczący

tonokilometrów jest zweryfikowany jako zadowalający, albo zweryfikowany jako zadowalający z uwagami, albo nie zweryfikowany; patrz AVR, art. 27.

8.5.2 Wprowadzenie wielkości emisji do rejestru

Zgodnie z art. 35 rozporządzenia ustanawiającego rejestr Unii, weryfikator może wprowadzić i/lub zatwierdzić odpowiednie zapisy w rejestrze EU ETS dotyczące końcowych zweryfikowanych emisji GHG za dany okres i dla właściwych działań. Opcja wprowadzenia i/lub zatwierdzenia tych zapisów zależy od tego, jak to jest ustanowione przez właściwy organ i wdrożone do krajowego ustawodawstwa.

8.6 Zapisy

Informacje w wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji powinny zawierać uzasadnienie weryfikatora odnośnie decyzji, czy niezgodność lub zafałszowanie ma istotny wpływ na zgłaszane dane, lub nie, oraz, że proces weryfikacji został wykonany skutecznie. Wewnętrzna dokumentacja z weryfikacji powinna dostarczyć dowodów, na których oparte jest sprawozdanie z weryfikacji oraz podstawę komentarza dla prowadzącego instalację lub operatora statku powietrznego związanego z doskonaleniem działalności prowadzącego instalację lub operatora statku powietrznego w monitorowaniu i raportowaniu emisji i tonokilometrów.

Załącznik II do Wytycznych Komisji EGD I, AVR Explanatory Guidance, przedstawia opis co najmniej tego, co zaleca się, aby stanowiło część wewnętrznej dokumentacji z weryfikacji.

8.7 Fakty odkryte po wydaniu oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego

Jeżeli sprawozdanie z weryfikacji wymaga korekty z powodu faktów zidentyfikowanych po weryfikacji lub na żądanie właściwego organu, weryfikator powinien wdrożyć procesy w celu wydania skorygowanego sprawozdania z weryfikacji.

9. ODWOŁANIA

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

10. SKARGI

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

11. WALIDACJE LUB WERYFIKACJE SPECJALNE

Brak dodatkowych wymagań lub wytycznych.

12. SYSTEM ZARZĄDZANIA

System zarządzania powinien zapewnić spełnienie wymagań AVR. Zaleca się uwzględnienie Wytycznych Komisji przy ustanowieniu, utrzymywaniu i doskonaleniu systemu zarządzania.

Zaleca się, aby w odniesieniu do elementów ogólnego systemu zarządzania uznano za wystarczający poziom wdrożenia analogiczny z wymaganiami EN ISO/IEC 17021, 10.3.

Zaleca się, aby audit wewnętrzny weryfikatora był zgodny z wytycznymi EN ISO 19011.

Weryfikator powinien ustanowić procedury dostarczania informacji wymaganych w AVR, art. 76, krajowej jednostce akredytującej, która go akredytowała. Zaleca się, aby informacje były dostarczone z wykorzystaniem szablonów udostępnionych przez Komisję; patrz Wytyczne Komisji KGN II.10 Information Exchange.

Załącznik A – Bezstronność i niezależność (normatywny)

Weryfikator powinien zapewnić, że działania innych jednostek nie wpływają na poufność, obiektywność i bezstronność weryfikacji. Weryfikator powinien unikać jakichkolwiek sytuacji, które mogłyby stanowić konflikt interesów w związku z działalnością innej jednostki.

Weryfikator nie powinien dostarczać jakichkolwiek usług konsultacyjnych lub wsparcia technicznego w sytuacjach, w których zależność finansowa mogłaby zagrozić bezstronności działalności weryfikacyjnej.

Weryfikacja nie powinna być oferowana na rynku wraz z usługami konsultacyjnymi lub wsparciem technicznym. Jednostka oferująca konsultacje lub wsparcie techniczne nie powinna deklorować lub sugerować, że weryfikacja byłaby prostsza, łatwiejsza, szybsza lub tańsza, gdyby skorzystano z określonego weryfikatora. Działania weryfikatora nie powinny być oferowane na rynku w powiązaniu z działaniami organizacji dostarczającej konsultacje, usługi inżynierskie lub jakiegokolwiek wsparcie techniczne związane z GHG.

Cały personel weryfikacyjny, wewnętrzny lub zewnętrzny, lub komitety, które mogą wpływać na działania weryfikacyjne, powinny działać bezstronnie i nie powinny dopuścić, aby komercyjne, finansowe lub inne naciski zagroziły bezstronności. Weryfikator powinien mieć formalne zasady i/lub warunki kontraktowe, aby zapewnić, że każdy członek zespołu działa w sposób bezstronny.

Weryfikatorzy powinni wykorzystać te informacje jako dane wejściowe do identyfikowania zagrożeń dla bezstronności spowodowanych działaniami tego personelu lub przez organizacje, które go zatrudniają.

Załącznik B (informacyjny) do EN ISO 14065 wskazuje potencjalne ryzyko i ochronę bezstronności. W ramach EU ETS, są one uwzględniane jako wytyczne mające ten sam status, jak wytyczne EA-6/03. Słowo „może³” stosowane w Załączniku B jest równoważne ze słowami „zaleca się⁴” w niniejszych wytycznych.

---

³ Przypis PCA: tłumaczenie angielskiego słowa „might”

⁴ Przypis PCA: tłumaczenie angielskiego słowa „should”

Załącznik B – Plan weryfikacji – szczegóły (normatywny)

Tam, gdzie ma to zastosowanie, następujące trzy czynniki mają istotny wpływ na plan weryfikacji:

Skomputeryzowane systemy informacyjne:

Jeżeli weryfikacja danych dotyczących gazów cieplarnianych odbywa się w ramach komputerowego systemu informacyjnego, zaleca się, aby weryfikator uwzględnił:

1. Ryzyko nieodłączne prowadzącego instalację związane z kompletnością, spójnością, wiarygodnością i dokładnością raportowanych danych wynikające z rzeczywistych lub potencjalnych awarii komputerowego systemu informacyjnego (np. awarie systemu komputerowego powodujące zaprzestanie na czas awarii zbierania danych z zautomatyzowanego wyposażenia monitorującego).
2. Potencjalne błędy w kodzie programu lub wpisywaniu danych, które mogą prowadzić do zafałszowań lub poważnych zafałszowań w raportowanych danych (np. ręczne wprowadzanie funkcji do arkusza kalkulacyjnego, lub podstawowy błąd w kodzie programu wysokiego poziomu, który prowadzi do nieprawidłowej łącznej wartości lub nieprawidłowego współczynnika emisji / konwersji).
3. Błędy ludzkie w komputerowym systemie informacyjnym (np. nadpisanie w arkuszu kalkulacyjnym danych z ostatniego miesiąca przez dane z bieżącego miesiąca przed zrobieniem kopii zapasowej).
4. Jeżeli komputerowy system informacyjny ma oprogramowanie opracowane na zamówienie (niestandardowe), może być konieczne zapewnienie w zespole weryfikującym specjalistycznej wiedzy eksperckiej w dziedzinie technologii informatycznej/ inżynierii oprogramowania.
5. Dominujące środowisko bezpieczeństwa informacji, w ramach którego zarządza się danymi – naruszenia bezpieczeństwa informacji mogą prowadzić do awarii lub zwiększonego ryzyka w zestawianiu, transferze, obróbce, analizie, sumowaniu (rozdzielaniu) i magazynowaniu raportowanych danych. Awarie bezpieczeństwa informacji mogą także być spowodowane niewłaściwymi procedurami tworzenia kopii zapasowych.
6. Właściwe stosowanie wzorów obliczeniowych i kontroli dostępu, możliwość odzyskania danych, planowanie ciągłości oraz bezpieczeństwo w zakresie technologii informatycznej.

Środowisko kontroli w instalacji lub u operatora statku powietrznego:

Zaleca się, aby weryfikatorzy uzyskali wystarczającą znajomość środowiska kontroli i systemu kontroli, aby ocenić świadomość i działania kierownictwa dotyczące wewnętrznych środków kontroli i ich ważności w generowaniu i raportowaniu informacji dotyczących emisji lub tonokilometrów, oraz zgodność z pozwoleniem, jeżeli ma to zastosowanie, i wymaganiami planu monitorowania.

Zaleca się, aby podczas planowania weryfikacji weryfikatorzy przeprowadzili rozmowy z kierownictwem, aby uzyskać wiedzę dotyczącą:

1. wykonanej przez prowadzącego instalację oceny ryzyka nieodłącznego i ryzyka związanego z zawodnością systemów kontroli wewnętrznej, zafałszowań w rocznym sprawozdaniu dotyczącym emisji lub tonokilometrów, niezgodności w odniesieniu do zatwierdzonego planu monitorowania i niezgodności z MRR;
2. zarządzania systemem przechowywania danych i systemem kontroli wewnętrznej oraz innych działań kontrolnych określonych w MRR i zatwierdzonym planie monitorowania, które zostały wdrożone przez prowadzącego instalację lub

operatora statku powietrznego w celu uwzględnienia ryzyka nieodłącznego i ryzyka związanego z zawodnością systemów kontroli wewnętrznej;

3. zrozumienia przez kierownictwo wdrożenia i utrzymania systemu księgowego i systemu kontroli wewnętrznej oraz innych działań kontrolnych, jak określono w MRR i zatwierdzonym planie monitorowania, w celu zapobiegania występowania błędów, a także ich łatwiejszego wykrywania;
4. czy kierownictwo wykryło jakiegokolwiek zafałszowania i niezgodności.

Wykorzystując odpowiednie techniki, takie jak zapytanie, obserwacja, inspekcja i procedury analityczne oraz wcześniejsze doświadczenie, weryfikator uzyskuje wystarczającą znajomość środowiska kontroli w instalacji lub u operatora statku powietrznego, aby opracować i wdrożyć plan weryfikacji. Weryfikator uzyskuje wiedzę dotyczącą:

1. struktury biznesowej;
2. procesów operacyjnych;
3. polityki i praktyki dotyczącej personelu;
4. komunikowania informacji;
5. komputerowych systemów informacyjnych;

instalacji lub operatora statku powietrznego.

Aby weryfikator mógł opracować i wdrożyć plan weryfikacji zaleca się, aby znał systemy kontroli w instalacji lub u operatora statku powietrznego oraz ocenił, czy systemy kontroli i związane działania określone w zatwierdzonym planie monitorowania zostały wdrożone prawidłowo i dobrze funkcjonują w zakresie przepływu danych oraz generowania danych dotyczących emisji i tonokilometrów.

Zaleca się, aby ani prowadzący instalację lub operator statku powietrznego, ani weryfikator nie zakładali, że dostosowanie i wdrożenie takich systemów może automatycznie, w związku z zaletami tego typu systemów, zminimalizować różnorakie ryzyko związane z weryfikacją EU ETS. Jednakże, jeżeli instalacja lub operator statku powietrznego ma wdrożony system zarządzania środowiskowego według ISO 14001, EMAS lub równoważny system, może to ułatwić gromadzenie materiałów do weryfikacji EU ETS pod warunkiem, że system zarządzania uwzględnia wszystkie kwestie związane z danymi i systemem informacyjnym dla EU ETS. Dostosowanie i wdrożenie systemu zarządzania może pomóc w usprawnieniu i sformalizowaniu zarządzania, wdrażania i ciągłego doskonalenia działań wymaganych dla wspierania pozwolenia EU ETS, MRR oraz innych dodatkowych wymagań EU ETS.

Weryfikator powinien zająć się procedurami niezbędnymi w monitorowaniu i raportowaniu emisji gazów cieplarnianych oraz prawidłowym zastosowaniem tych procedur w instalacji lub u operatora statku powietrznego, jak określono w zatwierdzonym planie monitorowania. Ze względu na środowisko kontroli i system kontroli, plan weryfikacji powinien obejmować wymagania AVR, art. 13.

Zgodność wdrożenia zatwierdzonego planu monitorowania:

Weryfikator powinien sprawdzić i potwierdzić poprawne wdrożenie zatwierdzonego planu monitorowania i związanego pozwolenia EU ETS, jeżeli ma to zastosowanie, w tym poprawne zastosowanie metodyki monitorowania.

Dlatego zaleca się, aby weryfikator zdefiniował plan weryfikacji zawierający:

- 1) arkusze kalkulacyjne i metody obliczeniowe dla zapewnienia, że są dokładne i transparentne, oraz, że są zgodne z metodyką zdefiniowaną w zatwierdzonym planie monitorowania;
- 2) źródło danych zewnętrznych takich jak współczynniki emisji i współczynniki utleniania dla zapewnienia, że są poprawne i poprawnie stosowane;

- 3) rodzaje pomiarów, na których oparte jest gromadzenie danych, oraz, czy przyrząd pomiarowy:
  - i) jest uwzględniony w zatwierdzonym planie monitorowania;
  - ii) spełnia wymagania (w tym dotyczące niepewności) wyspecyfikowane w zatwierdzonym planie monitorowania;
  - iii) ma ważny status wzorcowania zgodnie z procedurami prowadzącego instalacje lub operatora statku powietrznego dotyczącymi zapewnienia jakości wyposażenia pomiarowego i z wykorzystywaną technologią informatyczną (jeżeli ma to zastosowanie). Jeżeli elementy wyposażenia pomiarowego nie mogą być wzorcowane i zostały zatwierdzone alternatywne działania kontrolne przez właściwy organ i wyszczególnione w planie monitorowania, zaleca się, aby zostało to sprawdzone przez weryfikatora;
- 4) dokładność i odpowiedniość działań procesu zastosowanych w przepływie danych źródłowych przed ich umieszczeniem w pośrednich miejscach składowania i poddaniem obróbce w celu przedłożenia w raporcie na temat wielkości emisji lub raporcie dotyczącym tonokilometrów;
- 5) jakiegokolwiek zmiany w zasadach konserwacji i wzorcowania wyposażenia, które mogą mieć istotny wpływ na raportowane dane i raporty dotyczące wielkości emisji, oraz, czy mają one wpływ na zgodność z zatwierdzonym planem monitorowania;
- 6) dokumentacja struktury prawnej i operacyjnej oraz granic instalacji lub operatora statku powietrznego, w tym kwestie własności, fuzje i nabycia, podzlecenie, dominujący nadzór kierownictwa (nad emisją lub pochłanianiem) oraz wymagania wynikające z umowy i jak są powiązane z zakresem zatwierdzonego planu monitorowania, raportowanymi danymi i raportami na temat wielkości emisji.

Załącznik C – Nakład pracy na powtórny weryfikację tej samej instalacji (informacyjny)

Czy we wszystkich instalacjach lub u wszystkich operatorów statku powietrznego wykonywane są te same działania weryfikacyjne?

Każda instalacja i każdy operator statku powietrznego powinien monitorować emisje gazów cieplarnianych na podstawie zatwierdzonego planu monitorowania. Zatwierdzony plan monitorowania jest specyficzny dla każdej instalacji lub każdego operatora statku powietrznego oraz powinien być korygowany, jak to jest wymagane, w celu odzwierciedlenia zmieniających się okoliczności zgodnie z MRR, art. 14.

Aby stosunkowo proste instalacje lub nieskomplikowani operatorzy statku powietrznego nie byli uzależnieni od rygorystycznego planu weryfikacji, do niniejszego dokumentu zostały włączone dwa postanowienia zabezpieczające:

1. Weryfikator powinien sprawdzić, czy w opracowaniu raportu na temat wielkości emisji lub raportu dotyczącego tonokilometrów został zastosowany zatwierdzony plan monitorowania. Stosunkowo proste instalacje lub nieskomplikowani operatorzy statku powietrznego mają uproszczony plan monitorowania w porównaniu ze złożonymi instalacjami lub operatorami statku powietrznego, co prowadzi do uproszczonego procesu weryfikacji.
2. Weryfikator powinien ustanowić plan weryfikacji dla każdej instalacji lub każdego operatora statku powietrznego. Plan weryfikacji jest sporządzony na podstawie analizy strategicznej i analizy ryzyka. W ten sposób proces weryfikacji będzie odpowiadał specyficznym warunkom, które mają zastosowanie do danej instalacji lub danego operatora statku powietrznego, oraz będzie przeprowadzony w efektywny i skuteczny sposób.

Czy te same działania weryfikacyjne wykonuje się podczas powtórnej weryfikacji?

Procesy weryfikacji w tej samej instalacji lub u tego samego operatora statku powietrznego będą zmieniać się z roku na rok w zależności od takich czynników, jak:

1. Zmiany w zatwierdzonym planie monitorowania.
2. Zmiany w instalacji lub dotyczące operatora statku powietrznego, jeżeli są związane ze źródłami emisji, strumieniami materiałów wsadowych lub systemem zarządzania danymi. Może to obejmować zmiany dotyczące personelu.
3. Wzmocnienie lub osłabienie systemu zarządzania danymi i innych działań kontrolnych do wdrożenia zgodnie z MRR, art. 57 i 58.
4. Ustalenia z poprzednich lat.

Aby uniknąć powielania pracy rok po roku, do niniejszego dokumentu włączono poniższe postanowienia. Mają one zastosowanie tylko wtedy, jeżeli ten sam weryfikator przeprowadza ocenę weryfikacyjną w tej samej instalacji lub u tego samego operatora statku powietrznego w tym samym okresie rozliczeniowym.

- a. Zaleca się, aby w kolejnym roku, zarówno w analizie strategicznej jak i analizie ryzyka, skupić się na zmianach i rozwoju. Będzie to zależec od zmian i ich wpływu. Może być konieczne powtórzenie pełnej analizy strategicznej i analizy ryzyka w przypadku nawarstwiania zmian. Zaleca się, aby weryfikator ocenił i uzasadnił, czy w dalszym ciągu mają zastosowanie analiza strategiczna i analiza ryzyka przeprowadzone w ostatnim roku, lub, czy będą konieczne zmiany na podstawie nowych okoliczności.
- b. Weryfikator ustanawia plan weryfikacji na każdy rok. Plan weryfikacji jest sporządzany na podstawie zrewidowanej i zmienionej analizy strategicznej i analizy ryzyka. W ten sposób proces weryfikacji będzie odpowiadał szczególnym warunkom, które mają zastosowanie w danej instalacji lub dla danego operatora statku powietrznego oraz będzie przeprowadzony w sposób efektywny i skuteczny.

- c. Weryfikator uwzględnia udokumentowane dowody i procesy odnoszące się do:
  - a. wzmocnienia systemu zarządzania danymi i innych działań kontrolnych do wdrożenia zgodnie z MRR, art. 57 i 58;
  - b. pozytywnych dowodów, że nie było zmian.

Wyżej opisane okoliczności mogą zmniejszyć wielkość próbki, a jeżeli to nastąpi zaleca się, aby jasno udokumentować powody dokonania tych zmian w celu ułatwienia przeprowadzenia przeglądu wewnętrznego i zewnętrznego.

Jakie jest postępowanie, jeżeli weryfikacja jest prowadzona przez nowego weryfikatora – przejęcie?

W przypadkach, w których umowa na przeprowadzenie weryfikacji jest przejęta podczas okresu rozliczeniowego, powyższe rozważania nie mają zastosowania. Zaleca się, aby nowy weryfikator przeprowadził weryfikację w taki sposób, jakby to była pierwsza weryfikacja.

Załącznik D – Czynniki uwzględniane w ustalaniu przydziału czasu i zakresu pobierania próbek danych (normatywny)

Zaleca się, aby w ustalaniu przydziału czasu weryfikator uwzględnił poniższe czynniki. Co najmniej te same czynniki powinny być uwzględnione przy ustalaniu zakresu pobierania próbek danych.

Powinny być uwzględnione co najmniej następujące czynniki:

1. złożoność działań instalacji lub operatora statku powietrznego;
2. zatwierdzony plan monitorowania i jego złożoność;
3. rodzaje i liczba źródeł emisji gazów cieplarnianych i strumieni materiałów wsadowych;
4. liczba parametrów danych;
5. ilość wszystkich danych oraz ilość danych podlegających sprawdzeniu, w tym dane, które nie zostały poddane obróbce w celu wykorzystania (wraz ze źródłami danych);
6. dokładność procedur zarządzania i magazynowania danych, zasadność częstotliwości pobierania próbek, oraz, czy utracono dane dotyczące emisji z powodu awarii lub wadliwego działania wyposażenia;
7. system księgowego i jego złożoność;
8. dokładność i kompletność działań gromadzenia i operowania danymi;
9. solidność działań kontrolnych stanowiących część systemu kontroli, które są wdrożone w celu łagodzenia ryzyka nieodłącznego i ryzyka związanego z zawodnością systemów kontroli wewnętrznej zidentyfikowanych w wyniku analizy ryzyka wykonanej przez prowadzącego instalację;
10. wielkość próbki przy uwzględnieniu istotności, racjonalnego zapewnienia, ryzyka nieodłącznego, ryzyka związanego z zawodnością systemów kontroli oraz ryzyka wykrycia;
11. kompetencje personelu weryfikatora oraz sposób, w jaki będą wykorzystane w zleceniu weryfikacji;
12. przejrzystość systemu kontroli oraz liczba sytuacji, w których ludzie muszą operować danymi;
13. kultura organizacyjna związana z zarządzaniem oraz przestrzeganie procedur wewnętrznych i ich korygowanie;
14. język mający zastosowanie w weryfikacji, potrzeba wykorzystania tłumacza;
15. walidacja interfejsów zarządzanych komputerowo i danych związanych z systemem;
16. przechowywanie zapisów;
17. przegląd wewnętrzny i walidacja danych (sprawdzanie poziome i pionowe);
18. czy współczynniki obliczeniowe (współczynniki emisji, wartość opałowa, współczynnik utleniania, itd.) zostały ustalone przez prowadzącego instalację lub strony trzecie (dostawcy, zewnętrzne akredytowane / nieakredytowane laboratoria), lub czy zostały oparte na wartościach orientacyjnych.

W przypadku instalacji, powinny być wzięte pod uwagę następujące dodatkowe czynniki:

1. zastosowanie metody obliczeniowej lub metody pomiarowej (lub ich połączenia) do obliczenia emisji gazów cieplarnianych;
2. rodzaje i liczba źródeł emisji, w odniesieniu do których stosuje się metody ciągłego pomiaru;

3. sposób określenia ilości strumieni materiałów wsadowych (poprzez ocenę zmian w zapasach lub bezpośredni pomiar zużycia), własne pomiary prowadzącego instalację lub poleganie na danych dostawcy;
4. jeżeli instalacja stosuje metodę rezerwową, ocena corocznej aktualizacji analizy niepewności, która jest częścią weryfikacji zgodnie z MRR, art. 22;
5. sposób, w jaki zostały określone emisje EU ETS poprzez ciągłe pomiary emisji, jeżeli to ma zastosowanie, w tym stosowne normy, zasada pomiaru i wykorzystane parametry;
6. zastosowanie EN 14181 i innych wymagań dotyczących wzorcowania w przypadku CEMS.

W przypadku działalności lotniczej, powinny być wzięte pod uwagę następujące dodatkowe czynniki:

1. kompletność źródeł emisji gazów cieplarnianych;
2. czy operator statku powietrznego ma jakiegokolwiek luki w danych;
3. kompletność danych dotyczących lotów, emisji i tonokilometrów;
4. złożoność danych dotyczących masy i wyważenia samolotu;
5. złożoność danych dotyczących zużycia paliwa i zakupionego paliwa;
6. dostępność zewnętrznych źródeł danych w celu wsparcia powyższych informacji.

Załącznik E – Zafałszowania i niezgodności (informacyjny)

Zafałszowania i niezgodności

Zafałszowania odnoszą się do wszystkich informacji, które prowadzący instalację powinien przedłożyć w rocznym raporcie na temat emisji, a operator statku powietrznego w raporcie dotyczącym tonokilometrów.

Ponieważ niezgodności mogą mieć wpływ na sumaryczne wielkości w raportach, mogą częściowo pokrywać się z zafałszowaniami bez względu na to, czy mają istotny wpływ. Niezgodność nie jest zależna od progu istotności.

Poważne zafałszowanie istnieje co najmniej wtedy, gdy zostały przekroczone progi istotności zdefiniowane w AVR, art. 23.

Poważne zafałszowania nie są powiązane jedynie z progami istotności. W pewnych przypadkach zafałszowania poniżej progu istotności mogą być uważane za poważne, ponieważ mogą zmienić orzeczenie właściwego organu. W przypadkach, w których prowadzi to do systematycznego niedoszacowania emisji lub przeszacowania danych dotyczących tonokilometrów, nawet tak małe błędy mogą być uważane jako poważne. Jeżeli prowadzący instalację lub operator statku powietrznego odmówi skorygowania wykrytych i możliwych do skorygowania błędów, weryfikator powinien przedstawić wnioski z weryfikacji, że raport na temat wielkości emisji lub raport dotyczący tonokilometrów nie jest zadowalający; patrz AVR, art. 27.

Ocena tego, czy zafałszowanie lub niezgodność ma istotne następstwa zależy od konkretnych okoliczności. Trudno jest z góry określić, co stanowi istotną niezgodność, która wpływa na raportowane dane i prowadzi do poważnego zafałszowania.

W zależności od okoliczności, niezgodnością może być:

1. nieprawidłowe wzorcowanie/ niewykonanie wzorcownia lub konserwacji, co może mieć wpływ na dane dotyczące emisji;
2. niewykonanie korekcji lub działań korygujących w sytuacji, gdy wyposażenie nie działa poprawnie;
3. nieprzeprowadzenie uaktualnienia analizy niepewności w odniesieniu do metody rezerwowej;
4. niezainstalowanie odpowiedniego przyrządu pomiarowego na czas;
5. niezastosowanie poprawnego wzoru obliczeniowego;
6. nieuwzględnienie źródeł, strumieni materiałów wsadowych oraz lotów;
7. nieskorzystanie z akredytowanego laboratorium, jak określono w zatwierdzonym planie monitorowania;
8. niereprezentatywne pobieranie próbek do analiz.

Czynniki, które mogą rozstrzygnąć o tym, czy zafałszowanie lub niezgodność ma istotny wpływ:

1. zafałszowanie przekracza próg istotności;
2. zafałszowania łącznie przekracza próg istotności;
3. czy niezgodność lub zafałszowanie może być usunięte. Jeżeli niezgodności i zafałszowania nie mogą być usunięte w krótkim czasie, lub w ogóle nie mogą być usunięte, weryfikator może je uznać jako niezgodność lub poważne zafałszowanie zwłaszcza wtedy, jeżeli mają one wpływ na dane dotyczące emisji lub tonokilometrów;

4. możliwość ponownego wystąpienia wraz z wpływem na dane dotyczące emisji lub tonokilometrów;
5. czas trwania zafalszowania lub niezgodności: tj. niezgodność w procedurach zapewnienia i kontroli jakości nie była usunięta przez prowadzącego instalację przez kilka lat, dlatego też stała się zafalszowaniem lub niezgodnością, która dłużej nie może być akceptowana przez weryfikatora, ponieważ może to, na przykład, wpływać na dane dotyczące emisji lub tonokilometrów.

Odpowiedzialność weryfikatora w odniesieniu do zafalszowań i niezgodności

Weryfikator, weryfikując raport na temat emisji lub raport dotyczący tonokilometrów, powinien uwzględnić zatwierdzony plan monitorowania jako punkt początkowy oraz powinien sprawdzić, czy wykonano działania, lub pominięto działania, w sprzeczności z zatwierdzonym planem monitorowania.

Natomiast głównym zadaniem weryfikatora jest sprawdzenie, czy dane w raporcie na temat emisji lub raporcie dotyczącym tonokilometrów są prawidłowe. Wymaganie to jest podane w AVR, art. 7, zgodnie z którym celem weryfikacji jest zapewnienie, że emisje są monitorowane zgodnie z MRR, oraz, że będą raportowane wiarygodne i prawidłowe dane dotyczące emisji zgodnie z art. 14 ust.3 Dyrektywy EU ETS.

Zgodnie z AVR, weryfikator ponosi następującą odpowiedzialność w odniesieniu do zafalszowań i niezgodności:

1. Weryfikator powinien sprawdzać, czy dane w raportach zostały określone zgodnie z pozwoleniem EU ETS, jeżeli ma to zastosowanie, oraz zatwierdzonym planem monitorowania. Pominięcia, przypadki wprowadzenia w błąd i błędy w raportach powinny być uznane jako zafalszowania. Jeżeli weryfikator zidentyfikował niezgodność z MRR, musi to być zamieszczone w sprawozdaniu z weryfikacji.
2. Weryfikator powinien ustalić zafalszowania i niezgodności poprzez ocenę tego, czy wdrożony został plan monitorowania wspierający ustalanie niezgodności, oraz powinien sprawdzić, czy plan monitorowania jest uaktualniony. Może to dotyczyć, na przykład:
  - a. niewdrożenia procedur dla określonych działań kontrolnych (np. procedury zlecone na zewnątrz);
  - b. niewywzorcowania wyposażenia pomiarowego;
3. Weryfikator powinien sprawdzić, czy wykonano działania, lub pominięto działania, w sprzeczności z zatwierdzonym planem monitorowania oraz powinien zidentyfikować je jako niezgodności bez względu na to, czy mają istotny wpływ. Może to dotyczyć, na przykład, następujących kwestii:
  - a. metodyka monitorowania zastosowana przez prowadzącego instalację nie jest zgodna z zatwierdzoną metodyką monitorowania określoną w planie monitorowania;
  - c. nieprawidłowe wdrożenie określonych działań kontrolnych.
4. Jeżeli weryfikator stwierdzi, że sytuacja nie jest zgodna z MRR i nie została opisana w zatwierdzonym planie monitorowania, prowadzący instalację musi być poinformowany i otrzymać zalecenie, aby sprowadzić ją do stanu zgodności z MRR. Może to być przeprowadzone przez skierowanie prowadzącego instalację do właściwego organu i dostarczenie mu informacji, na podstawie której prowadzący instalację może w przyszłości wykonać działania doskonalenia monitorowania i raportowania danych dotyczących emisji lub tonokilometrów. Jakakolwiek niezgodność z MRR zidentyfikowana przez weryfikatora musi być zawarta w sprawozdaniu z weryfikacji. Ponadto wymaga się, aby weryfikator przekazał zalecenia w sytuacji, gdy zidentyfikował obszary do doskonalenia zgodnie z art. 30, AVR. Przykłady zaleceń dotyczą:
  - a. uaktualnienia planu monitorowania w wyniku możliwego ulepszenia zatwierdzonego poziomu dokładności;
  - b. zwiększonej częstotliwości wzorcowania wyposażenia pomiarowego.

Załącznik F – Bibliografia (informacyjny)

EN ISO 14065:2013 (ISO 14065:2013)

Greenhouse gases – Requirements for greenhouse gas validation and verification bodies for use in accreditation or other forms of recognition⁵

EN ISO 14064-3:2012 (ISO 14064-3:2006) Greenhouse gases – Specification with guidance for the validation and verification of greenhouse gas assertions⁶

ISO 14066:2011 Greenhouse gases – Competence requirements for greenhouse gas validation teams and verification teams

IAF MD 6:2009 Mandatory Document for the application of ISO 14065:2007⁷

EN ISO/IEC 17021:2011 – Conformity assessment – Requirements for bodies providing audit and certification of management systems⁸

EN ISO 9001:2008 Quality management systems – Requirements⁹ (ISO 9001:2008)

EN ISO 14001:2004 Environmental management systems – Requirements with guidance for use¹⁰ (ISO 14001:2004)

REGULATION (EC) No 1221/2009 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 November 2009 allowing voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS)

EN ISO 19011:2002 Guidelines for quality and/or environmental management systems auditing¹¹ (ISO 19011:2002)

EN 14181:2004

Stationary source emissions. Quality assurance of automated measuring systems¹²

ISO 14956:2002

Air quality – Evaluation of the suitability of a measurement procedure by comparison with a required measurement uncertainty¹³

Commission Regulation (EU) No 600/2012 of 21 June 2012 on the verification of greenhouse gas emissions reports and tonne-kilometre reports and the accreditation of verifiers pursuant to Directive 2003/97/EC of the European Parliament and of the Council

---

⁵ Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN- EN ISO 14065:2013 Gazy cieplarniane – Wymagania dla jednostek prowadzących walidację i weryfikację dotyczącą gazów cieplarnianych do wykorzystania w akredytacji lub innych formach uznawania;

⁶ Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN-EN ISO 14064-3:2012 Gazy cieplarniane -- Część 3: Specyfikacja i wytyczne walidacji oraz weryfikacji asercji dotyczących gazów cieplarnianych;

⁷ Przepis PCA : Tłumaczenie dokumentu jest publikowane na stronach internetowych PCA: www.pca.gov.pl

⁸ Przepis PCA: Polski odpowiednik PN-EN ISO/IEC 17021:2011 Ocena zgodności – wymagania dla jednostek prowadzących audyty i certyfikację systemów zarządzania;

⁹ Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN-EN ISO 9001:2009 Systemy zarządzania jakością – Wymagania;

¹⁰ Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN-EN ISO 14001:2005 Systemy zarządzania środowiskowego – Wymagania i wytyczne stosowania;

¹¹ Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN-EN ISO 19011:2003 Wytyczne dotyczące audytowania systemów zarządzania jakością i/lub zarządzania środowiskowego;

¹² Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN-EN 14181:2005 Emisja ze źródeł stacjonarnych – Zapewnienie jakości automatycznych systemów pomiarowych;

¹³ Przepis PCA: Polski odpowiednik norma PN-EN ISO 14956:2006 Jakość powietrza – Ocena przydatności procedury pomiarowej przez odniesienie do wymaganej niepewności pomiaru.

Commission Regulation (EU) No 601/2012 of 21 June 2012 on the monitoring and reporting of greenhouse gas emissions pursuant to Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council

Wytyczne opracowane przez Komisję:

- EGD I – AVR Explanatory Guidance
- MRR 1 General guidance for installations
- GD III Aviation verification guidance

Key Guidance Notes (KGN)

- KGN II.1 Scope of verification
- KGN II.2 Verifiers risk analysis
- KGN II.3 Process analysis
- KGN II.4 Sampling
- KGN II.5 Site visits during verification
- KGN II.6 Verification report
- KGN II.7 Competence of verifiers
- KGN II.8 Relation AVR and EN ISO 14065
- KGN II.9 Relation AVR and EN ISO/IEC 17011
- KGN II.10 Information exchange